

IB 6755

(B1 3067) 12ης ΑΕΚ

110505... 1877... Χαρίβον Παύλα [Κέρκυρα]
Μυτιλάειον... Καρ. Κανάρη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΝ Τῷ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚῷ ΝΑῶ

Τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1877

ΚΑΤ' ΕΝΤΟΛΗΝ

ΤΟΥ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΤΤΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΟΥΛΛΑ

ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΕΣΘΕΝ ΔΗΜΟΤΕΛΕΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΛΟΙΔΙΜΟΥ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

Ενθουσιάζεσθε ὅποιας ἀγαλλιάσεως ἐπλήσθη ἅπαντων ἡμῶν ἡ καρδία, ὅποσον αἱ ἐλπίδες ἡμῶν ἀνεπερώθησαν, ὅτε ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης ἐκλήθη νὰ προεδρεύσῃ τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως τὴν ἡμέραν ἐκείνην, χαράττουσαν ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἔθνους, ἐνθουσιωδῶς ἐχαίρεισθαμεν πάντες, διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ γηραιοῦ ἀγωνιστοῦ ἐβλέπομεν οἰωνὸν ἄριστον, σύμβολον ἀγλῶν ἐνεργείας, ἐμφορῆς ἁμᾶ καὶ ἀποφασιστικῆς, ἐχέγγυον ἀσφαλὲς ἐνότητος καὶ συμπράξεως πασῶν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων ἐπὶ τοιαύτῃ ἐμφανίσαι ἐπαγγέλλετο τὸ θάρρος ἐν πάσῃ ἐλληνικῇ καρδίᾳ, ὡς εἰ ἐβλέπομεν τὴν ἡρώϊκὴν τοῦ μεγάλου ἀγωνοῦ γενεὰν συμπαρισταμένην καὶ ἐνθαρρύνουσαν ἡμᾶς εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐργασίαν, ἣν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον καὶ οἱ ἐπικείμενοι κίνδυνοι εἰς ἡμᾶς ἐπιβάλλουσιν. Ἀλλὰ τῆς πανδήμου ἐκείνης εὐφροσύνης τὴν παιδρότητα ἐπεσκίαζε φοβερά τις προαίσθησις, μήπως ὁ ἐπιφανὴς ἡμῶν σωτὴρ τῆς πατρίδος ἐκλίψῃ προῶτως, πρὶν ἢ ἐπιτελεσθῇ τὸ ἐθνικὸν ἔργον, οὗτος ἐκείνος ὑπῆρξεν εἰς τῶν μεγάλων αὐτουργῶν, καὶ ἐπιζήσας ἐφαίνετο προωρισμένος νὰ ἐπισφραγίσῃ τὴν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀναβαλλομένην συμπλήρωσιν. Καὶ ἰδοὺ, τὸ μέγα ἐθνικὸν δυστύχημα συνέβη ἰδοὺ, ἀληθῶς μέγα πένθος ἐπῆλθεν ἐφ' ἅπανσαν τὴν ἐλληνικὴν γῆν, τὴν τε ἐλευθέραν καὶ τὴν ἀδίκως στερουμένην τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τὸ δὲ ψυχικὸν ἡμῶν ἄλγος μὲν νῦν δύναται νὰ μετριάσῃ σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἡ φωνή, ἥτις ἀπέδωκεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἑλλήνου ἡρώος φόρον θαυμασμοῦ καὶ εὐλαβείας μόνον παραμυθίαν δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν ἐκ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν σκέψεων, ἃς ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν διεγείρουσιν ὁ ἀπαράμιλλος βίος καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ κρισίμῳ ὥρᾳ τελευτῇ τοῦ ἀνδρός, οὗτος ὁ ἀπώλεια φαίνεται μεγίστη, φαίνεται ἀθεράπευτος.

Τοιούτων φρονημάτων διερχομένης παρέρχομαι ἐνταῦθα, πλήρη ἔχων τὴν συναίσθησιν τῆς ἀνεπαρκείας τῶν δυνάμεών μου, οὐχὶ αὐτόκλητος, ἀλλὰ τὴν ἱερὰν ἐντολὴν λαβὼν παρὰ τοῦ κοινῆς τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις, ἐν τῷ ἐθνικῷ τούτῳ πέν

θει, οὐδεμιᾶς ἐλληνίδος πόλεως ἠδύνατο νὰ καθυστερήσῃ κατὰ τὴν εὐλαβῇ ἐκπλήρωσιν τοῦ λυπηροῦ τούτου καθήκοντος.

Ὁ Κανάρης ἀνῆκεν εἰς τὴν γεραίραν ἐκείνην γενεάν, ἥτις δι' ἀπειρῶν θυσιῶν καὶ δι' ἀνγκυλώσεων θαυματουργημάτων ἀνδρείας ἔθετο στερεὰ τὰ θεμέλια τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Ἀληθῶς οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐθαυματουργήσαν· ἂν τις, κατ' αὐτὴν τὴν παραμονὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνος, περιήλθε τὰς ἐλληνικὰς χώρας καὶ τὰς ἐλληνικὰς θαλάσσας, ἐκεῖνος μετ' ἄκρας συγκινήσεως θὰ εἶδε, ἐν τῷ μέσῳ τῆς δουλείας καὶ τῆς ἐρημώσεως, διασπαρμένα μόνον τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας εὐκλείας, κρίνων δὲ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν πραγμάτων οὐδόλως θὰ ἤλπισε παρὰ τῶν τότε Ἑλλήνων κατορθώματα ἄξια τῶν ἐνδόξων αὐτῶν προγόνων, πολλὴ δλιγώτερον τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους. Καὶ ἰδοὺ, αἰφνης ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἀναστάσεως ἰδοὺ, ἡ Ἑλλὰς ἐξετίναξε τὰ ἐντάφια σπάργματα, καὶ περιβεβλημένη τὴν πανοπλίαν τῆς ἀνδρείας τῆς ἀπεράσιστος νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς πατρίδος γῆς τὸν βάρβαρον καὶ ὠμὸν κατακτητὴν. Βεβαίως, ἐὰν παρατηροῦνται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος στιγμαί, καθ' ἃς ἐναργῶς ἀποκαλύπτεται τῆς Θεῆς Προνοίας ὁ δάκτυλος, μία τῶν στιγμῶν τούτων ἐφάνη ἡ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀπροσδόκητος ἀνέγερσις.

Τῆς θεῆς ταύτης βουλήσεως ὄργανα ἐκλεκτὰ ἀνεφάνησαν οἱ ἀληθῶς ἑκτακτοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, ἐν οἷς διέπρεψαν ἐπὶ ἀκραίῳ φιλοπατρὶα καὶ ἡρώϊκῃ καρτερίᾳ ὁ Κανάρης. Εἰς μάτην ὁ τύραννος ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς ὀργῆς τοῦ συνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε τὸ ἀποτροπάιον σχέδιον νὰ καταπνίξῃ ἐν ποταμοῖς αἱμάτων τὸν ἀγῶνα ἅμα καθιστάμενον, νὰ κατασβέσῃ τὸ πῦρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ διὰ τῶν σφαγῶν, διὰ τῆς βεβηλώσεως τῶν θείων, καὶ διὰ τῆς ἀτιμώσεως εἰς μάτην ἀπαγχονίσθη ὁ Πατριάρχης καὶ μετ' αὐτοῦ τασοῦτοι ἄλλοι ἄγιοι λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπέστησαν τὸ μαρτύριον ἡ θηριώδης ἐκδίκησις ἐπὶ ἀόπλων καὶ ἀθῶν πλάσμάτων, ἀντὶ νὰ καταθλίψῃ, ἐξήγειρε ζωηροτέραν τὴν συνείδησιν τοῦ ἔθνους, ἐξῆψε ἔτι μάλλον τὸν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἐνθουσιασμάτων καὶ κατέστησαν αὐτὸν παρὰ γὰρ ὑπερ-ἀνθρώπων κατορθωμάτων. Εὐγενής, ἀμιλλὰ τότε ἐγεννήθη μετὰ τῶν ἀνδρείων μαχητῶν τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν ἐπίσης ἀτρομήτων τεκνῶν τῆς θαλάσσης, καὶ πρῶτος τῶν ξηρῶν σκάπελοι· τῶν ψαρέων, ἡ πατρίς τοῦ Κανάρη, ἀνεδείχθη φοβερὸν προπύργιον τῆς ἀγῶνιζομένης Ἑλλάδος· πρῶτα τὰ ψαριὰ πλοῖα, κατὰ τὰ παλαιὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐβύθισαν πέντε ὀθωμανικὰ, καὶ ἐμβολόντα τὸν τρόμον εἰς τὴν ἐνοχὸν τοῦ βαρβαρίου συνείδησιν ἐματῶσαν τὴν πρώτην ἐκστρατείαν, ἣν εἶχε παρασκευάσει ἐν σπουδῇ ὅπως πατάξῃ ἅμα ἐκτραγείσιν τὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπαναστάσιν.

Ἐντεῦθεν ἀρχεῖται ὁλόκληρος, περὶ μεγάλων συμβεβηκότων καὶ πράξεων ἐξαισιῶν, ἐξ ὧν συναποτελεῖται τὸ ὑψηλὸν δράμα τοῦ ἐπὶ ἐπταετίας ὅλην διάρκεσαντος ἐθνικοῦ ἀγῶνος· καὶ ἐάν τῶν θαυμασίων ἐκείνων τολμημάτων ἡδυνάμην νὰ μνημονεύσω ἐν λεπτομερείᾳ, τότε μόνον ἤθελεν ἀναφανῆ ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι καὶ ὁ βίος τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρη διότι καὶ μὲν τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀγωνιστῶν, ἐξ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ φρονήματος ὁρμώμενα, εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέποντα, συνετελέσθησαν ἐν τοιαύτῃ ἀλληλουχίᾳ, ὥστε ἐκάστου τῶν πρωταθλητῶν ἡ ἀποστολὴ καὶ ἡ ἐργασία συγκεφαλαιούσιν τὴν ὅλην ἐθνικὴν ἐνέργειαν· ἀλλὰ ἐκάστου αὐτῶν ἡ ἀξία δὲν δύναται περιγράφειν· ἀλλὰ ἐκάστη ἐκτιμῆθῃ εἰ μὴ σχετιζομένη πρὸς τὸν ὅλον ἀγῶνα. Ἀλλὰ δὲν θέλει τις ἀδικεῖν· οὐδένα ἐκ τῶν ἡρώων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐάν εἴπῃ περὶ τοῦ Κανάρη ἰδιαιτέρως, ὅτι οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ ἐστέρησαν ἐκάστοτε διὰ πῆς λαμπρότερας ἐπιτυχίας, καὶ ὅτι, ἐάν ἐν τινι ἡρωϊκῇ πράξει ἀπέτυχῃ τοῦ σκοποῦ, πάλιν ἐξέπληττε τὸν κόσμον διὰ τὸ ἐκτάκτον τοῦ τολμηθέντος ἐπιχειρήματος.

Ἐπέπεσαν ὁ Κανάρης κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου ναυλοχούντος ἐν τῷ λιμένι τῆς πρὸ μικροῦ ἐρημιθεΐσης Χίου, καὶ αἱ μοχαρώς γαυριῶντες ἐπὶ τῇ προδοτικῇ διαπραχθείσῃ σφαγῇ τρισμυρίων Χριστιανῶν, ἐπέπεσαν ὡς ἀληθὴς τῆς Θεῆς Δίκης λειτουργὸς ὁ ἦρας τῶν Ψαρέων, καὶ προσκολλησάς, ἰδίαις χερσὶ τὸ πυρραλικὸν τουφεὶ τὴν ναυαρχίδα, ἐκέναν αὐτὴν αὐτὰν δρὸν μετὰ τοῦ ναυάρχου Καραλή, τοῦ αἰμοδόρου ἐκτελεστοῦ τῶν διαταγῶν τοῦ βαρβαρίου κυρίου του. Ὀλίγοι μὲν εἶχον παρέλθον ἀπὸ τοῦ μεγάλου τοῦτου καταστροφῆς, καὶ πάλιν ὁ

Κανάρης κατεφλόγιζε παρὰ τὴν Τένεδον τὴν ὀθωμανικὴν ναυαρχίδα μετὰ δισχιλίῳ ἀνδρῶν, τοσοῦτον δὲ ἐνέβαλε τρόμον εἰς τοὺς ἄλλοτε φημιζομένους θαλασσοκράτορας τοῦ Αἰγαίου, ὥστε ὁ στόλος ἀνῆλθον πάλιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἀλλὰ ἐπὶ πρῶτο τῷ Κανάρη νὰ ἀποτίσῃ βρεῖαν τὴν ποινὴν διὰ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῆς γενετῆρας αὐτοῦ γῆς· πολυάρμενος ὀθωμανικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὰ Ψαρά πολυάριθμα ἄγρια στίφη στρατιωτῶν εἰσβαλόντα εἰς τὴν ἡρωϊκὴν νῆσον κατέσφαξαν ἅπαντας τοὺς κατοίκους, ἐξαιρουμένων ἐξακοσίων Θεσσαλῶν, οἵτινες, θέσαντες πῦρ εἰς τὴν πυριδιταποθήκην τοῦ φρουρίου, ἀντινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρι μετὰ δισχιλίῳ ἐκ τῶν ἐφορησάντων ἐχθρῶν, ἐπόμενοι εἰς τὸ παράδειγμα τῶν ἡρώων τοῦ Σουλίου καὶ προεικονίζοντες τὰ δλοκατώματα τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀρκαδίου. Ἀλλ' ἐάν ὁ Κανάρης δὲν ἤδυνῆν νὰ προφυλάξῃ τὴν γενετῆραν αὐτοῦ γῆν ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἀγρίων ἐχθρῶν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, πύτυχας μετ' ὀλίγας ἡμέρας νὰ σώσῃ τὴν Σάμον ἀπὸ μελετωμένης ὁμοίας καταστροφῆς, ὅτε, ἀριστεύσας μετ' ἄλλων γενναίων πυρπολητῶν, ἀτρομήτως κατεδίωξε μέχρι τῶν περαλίων τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ κατέκαυσε μίαν μεγάλαν φρεγάταν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ στόλου.

Ἀλλ' ἤδη ὁ ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶν τῶν Ἑλλήνων εἶχε περιέλθει εἰς ἀσροπάλῃ θέσιν· ὁ Μπότσαρης εἶχε πέσει μυχόμενος· ὁ Ἰβραήμ μετὰ πολυαριθμὸν στρατὸν εἶχεν ἤδη ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον· ἐμφύλιον σπαραγμοὶ δυστυχῶς παρέλυνον τὸν ἀγῶνα· τότε οἱ γενναῖοι θαλασσομάχοι τῆς Ἰδρίας καὶ τῶν Ψαρέων, κατανοήσαντες ὅτι μέγα τι κτύπημα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἡ δύνατο μόνον νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν χείμαρρον ἐτέρως εἰσβολῆς, δι' ἣς ἀφείκτω· ἤθελε συνετελεσθῇ ὁ ἀφανισμὸς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, συνέλαβον τὸ τεράστιον σχέδιον νὰ κατακαύσωσι ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν στόλον τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Πρῶτος ὁ Κανάρης εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα· ἀλλὰ, κατὰ τὴν φορὰν ταύτην, ἡ ἐπὶ τὸ χεῖρον προπῇ τῶν Ἑλλήνων πραγμάτων, δὲν ἐφείσθη οὐδὲ τοῦ μέχρι τοῦδε προπαιούχου ἥρους τῶν Ψαρέων μὴ δυνάμει, ἐνεκα τοῦ κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐγερθέντος ἐναντίου ἀνέμου, νὰ πλησιάσῃ ἐπικαίρως τὴν ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Στρατάρου ναυλοχούσαν ναυαρχίδα, ἐβιάσθη νὰ στρέψῃ τὸ πυρ-

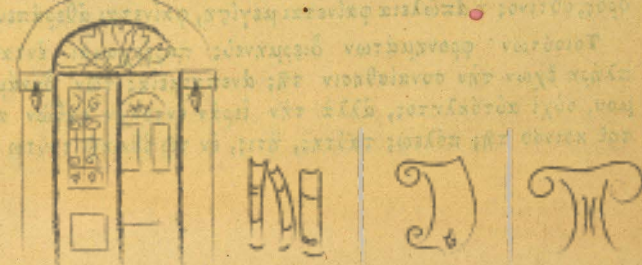
ραλὸν τοῦ πρὸς ἄλλα ἐχθρικά πλοῖα, ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ ματαίῳ· καὶ οὕτως ἀπέτυχῃ τὸ μέγα τοῦτο ἐπιχειρήμα, ὅπερ κατὰ τοῦτον ἤθελε πικρῶς ματαιώσῃ τὴν δευτέραν ἐξ Αἰγύπτου ἐκστρατείαν τῶν Ἀράβων, καὶ δὲν ἤθελε πέσει τὸ Μεσολόγγι.

Ἀληθὴς ὁ μέγας οὗτος ἐθνικὸς ἀγὼν παριστάνει ἐκπληκτικὸν θέαμα ἐκτυλίσειν ἀλληλοδιαδόχως εἰκόνας ἐφαμύλλους τῶν ὠραϊοτέρων καὶ τολμηροτέρων πλάσμάτων τῆς φαντασίας· ἀληθὴς ἡ καρδία θαυμάζει καὶ λατρεῖ τοὺς πρωταγωνιστὰς τοιοῦτου δράματος· οὐχ ἥττον ἢ τὸν ἀνώνυμον λαόν, ὅστις ἐν ὑπακοῇ καὶ αὐταπαρνήσει τοῦ ἐκκοινοῦ ἀλλ' ἐάν ἡ φαντασία ἐξίσταται, ἐάν ἡ καρδία συγκινεῖται βαθύτατα, ὅμως ὁ νοῦς ἀπορεῖ καὶ ἐρωτᾷ· πῶς ἔθνος τεταπεινωμένον ἐκ πολυχρονίου δουλείας, ἀριθμοῦν μόλις τὸ εἰκοστήμιόριον τῶν δυνάμεων τοῦ κατακτητοῦ, ἀνευ ἰδίων ὕλικῶν πόρων, ἡδυνῆθη νὰ ἐξεγερθῇ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας του; πῶς ἐνέμεινεν ἐν τῇ ἀρξαιμένη πάλῃ, οὐχὶ μόνον ἐρημον σύμμάχων, ἀλλὰ ὑποβλεπόμενον καὶ παρεξηγούμενον πρὸς τὸν Κυβερνήσαντα τῆς Εὐρώπης ὡς φιλοτάραχον καὶ ἐπαναστατικόν; πῶς ἐνεκατέστησεν ἐν αὐτῇ καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἡ ἄδυστος ἔχκει ἐνώπιόν του; πόθεν ἤρρεον τὸ ἐκείνου ἀνταγωνιστὴν θάρρος οὐ τοῦ ἀγῶνος προεστάνοντος; πῶς ἡ καρδία αὐτῶν δὲν ἐδίστασε, δὲν ἐτρεμνεν, ὅποτε ἐξέθετον εἰς βεβιαὴν καταστροφὴν τὰ φίλτατα, ἀνευ οὐδεμίας εὐλόγου ἐλπίδος ἐπιτυχίας τοῦ μεγάλου τέλους ὅπερ ἐπέδιωκον;

Οὕτε ἡ καρδία τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης γενεᾶς ἦτο ἀνάλητος καὶ ἀνάσθητος, οὕτε ὁ νοῦς ἐτύφλωττεν ἀπέναντι τῶν μεγάλων κινδύνων καὶ τῶν δυσκαταμάχητων πρσκαυμάτων τῆς ἐπιχειρήσεως· ἀλλὰ ἡ καρδία καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἐξαισιῶν ἐκείνων ἀνδρῶν ἀνυψώθησαν ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν, διότι εἶχον ἀδικαίωτον πεποιθήσιν εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὴν πρόσδοκόν τῆς ἀνθρωπότητος ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ τοῦτο εἴηγε τὸ μυστήριον τῆς ἑλληνικῆς παλινγενεσίας. Ἀκούσατε τὸν ὄρκον ὃν ὠμνουν τότε οἱ θεοὶ ἐκείνοι ἀπόστολοι τοῦ πολιτισμοῦ, οἱ ἀτρόμητοι ἐκείνοι πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας· ἀκούσατε αὐτὸν ἀντηχοῦντα ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦτου περιβάλου· ὁρμίζομαι εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν ὑπερασπιστὴν τοῦ δικαίου, τὸν ἐκδικούμενον τὸν κακὸν καὶ παραβίτην· ἐάν ἡθικῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἀρετῶν ὁρμίζομαι εἰς τὴν ἐλευ-

θερίαν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν τοῦ ἔθνους ἀνέγερσιν. Καὶ ἐπίστευον οἱ ἄνδρες ἐκείνοι, ὡς ἐπίστευον εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν ἀπελευθερώσαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅποτε οὐδεμία οὐδαμῶς ἀνέτελλεν ἐλπίς σωτηρίας, ἀλλὰ σκότος καὶ σκιά θανάτου ἐπεχύνετο ἐπ' ἅπασαν τὴν αἰματόδρεκτον καὶ μαρτυροσύνιστον ἑλληνικὴν γῆν. Τὸ Μεσολόγγι εἶχε πέσει, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι παρέδιδον εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὴν μάχαιραν τὴν Πελοπόννησον· καὶ τότε εἰσέτι ὁ Καραϊσκάκης ἀπαθήσκων ἐνεθάρρυνε τοῦ περὶ αὐτὸν, λέγων αὐτοῖς· ἀνὰ ὅτι βέβαιον ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὅσα καὶ ἀνυπαθῆ θέλει ἀποτινάξῃ ἐπὶ τέλους τὸν ζυγόν. Καὶ ἰδοὺ, μετὰ ὀλίγου· μῆνας ἡ προφητεία τοῦ ψυχορραγοῦντος ἥρους ἐξεπληροῦτο· οἱ τρεῖς γενναῖοι ναύαρχοι τῶν τριῶν μεγάλων χριστιανικῶν δυνάμεων, ἐνεργούντες μᾶλλον ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τῆς συνειδήσεως τῆς Εὐρώπης ἢ κατὰ τὰς ὁδηγίας τῶν κυβερνήσεων τῶν, κατέκαιον ἐν Νεοκάστρῳ τὸν τουρκοκρατοῦντα στόλον, φανερώσαντες ὅτι ὁ ἑλληνικὸς ἀγὼν ἦτο ἀγὼν τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βαρβαρότητος, ἀγὼν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν λαῶν κατὰ τῆς ἀγρίας κατακτησεως.

Ὅσα ταῦτα πράγματα, παρὰ πᾶσαν ἀνθρώπινον προδοτικὴν ἀπειθεσίαν ἀλλήλων τὴν γενναίαν ἐντεικτον ἀρμὴν τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἠγούντο τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος, καὶ πρὸς πολλῶν ἐκρίνοντο παρὰ τοὺς ὡς διακινδυνεύοντες καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος· ἀλλ' οἱ ἄνδρες ἐκείνοι· πλήρεις φῶς ἐθνικῶν ἀναμνήσεων, πιστοὶ φύλακες τῆς προγονικῆς δόξης, ζηλότυποι φρουροὶ τῶν ἐθνικῶν παρὰ δόξεων, οὐ μόνον ἐπίστευσαν εἰς τὸ μεγαλεῖος τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸν μέγαν προσορισμὸν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀλλὰ ἐπίστευσαν καὶ εἰς τὴν εὐγενῆ συμπάθειαν, εἰς τὴν γενναίαν προαιεσίαν, καὶ εἰς τὴν δικαίαν κρίσιν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, οἵτινες τὰ χιανὰ βράδια δὲν ἡδύναντο ἢ νὰ συνηγορήσωσι καὶ νὰ συναγωνισθῶσιν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀποδείξαντάς διὰ τεραστίων ἐργῶν ὅτι ἦσαν ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν πρώτων εὐσεβεστῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἐάν ἡ ἐπιθυμία τῶν λαῶν ἐπραγματοποιεῖτο πλήρως, ἐάν ἐν τῇ λύσει τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος εἶχον ἐπιμνηθῇ ἐπαξίως οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι τῶν Ἑλλήνων, ἐάν εἶχε Ἑλλὰς ἀπολαμβάνουσα τότε ὁλόκληρον τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς ἀποκατάστασιν, καὶ διευγαλίζουσα εὐκρίπτερον ἐντὸς εὐρύτερου

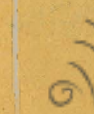
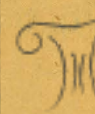
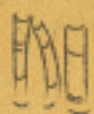
κύκλου τὰς ἡθικάς καὶ ὀλικὰς ἐκυτῆς δυνάμεις, ἤθελεν ὑπάρχει τὴν σήμερον ἀρκούντως ἰσχυρά, ὥστε νὰ καταστή ἀσφαλὲς προφυλακὴ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ δότεῖρα τῶν φώτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Οὕτω τὸ μέγα ἔθνικὸν ἔργον ἔμεινεν ἡμιτελές· οἱ δὲ τὸν ἀγῶνα ἐκείνον καρτερικῶς ἀγωνισάμενοι, καὶ εἰς τὴν παῦσιν αὐτοῦ ἐπιζήσαντες, διήλθον τὸν ἐπίλοιπον βίον ἐν προσδοκίᾳ καὶ ἐλπίδι· εἰς δὲ κατόπιν τοῦ ἄλλου κατέβησαν εἰς τὸν τάφον, ἀφοῦ παρέστησαν τεθλιμμένοι καὶ ἀπαραμύθητοι μάρτυρες τῆς ἀποτυχίας τῶν ἀγώνων, ὅσους ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς κατόπιν ἐπεχείρησε ὅπως ἐκπληρώσῃ ἱερὰν ὑποχρέωσιν πρὸς τοὺς δεδουλευμένους ἀδελφούς, οἵτινες σκληρῶς καὶ ἀστόργως ἀπεκλείσθησαν τῆς κοινῆς ἐθνικῆς κληρονομίας· εἰς τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν ἑαυτοῦ συναθλητῶν ἐπιζήσας ὁ Κανάρης ἠτύχησε νὰ ἴδῃ τὴν ἐθνικὴν τῆς Ἐπτανήσου ἀποκατάστασιν, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ἐθεώρησεν ὡς ἀφετηρίαν πρὸς γενικὴν τοῦ ἔθνους ἀπελευθέρωσιν, πραγματοποιουμένην, εἴτε διὰ νέων αἱματηρῶν ἀγώνων, εἴτε διὰ φιλανθρωποῦ καὶ δικαίας πολιτικῆς τῶν διευθυνόντων τὰς τύχας τῆς Εὐρώπης· ἐπέζησεν ὁ Κανάρης καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς, καὶ ἦν ὅλα τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν προαγγέλλουσι δριστην τὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ δεδουλευμένων χριστιανικῶν λαῶν, καὶ ἐπιτάσσουσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας σύντονον καὶ ἀνδρικὴν ἐνέργειαν πρὸς περιφρούρησιν τῶν ὑψηλῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἱερῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ γηραιὸς ἥρωϊς τῶν Ψαλῶν νὰ προστῇ τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων, περιβεβλημένος ὅλην τῆς αἴγλης τῆς προγονικῆς δόξης καὶ ὅλον τὸ γόητρον τῶν ἐθνικῶν ἐλπίδων· ἔθεν καὶ ἅπας ὁ Ἑλληνισμὸς φαιδρῶς ἐπανηγύρισε τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ μεγάλου ἀντιπροσώπου τῶν ἀκραιφνεστέρων ἐθνικῶν παραδόσεων, ἡ δὲ πεπολιτισμένη Εὐρώπη κατενόησε καὶ συμπαθῶς ἀπεδέξατο τὴν σημασίαν τῆς ὁμοθυμοῦ ταύτης ἀποφάσεως τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἀναστυλῶσαντος· ἤδη ἀμετακλήτως τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας τὴν σημαίαν, ἥτις ἔκειτο, ὡς μὴ ὤφειλε, χαμαί, ἕνεκα τῆς πονηρίας τῶν

καιρῶν, καὶ ἕνεκα τῆς δυσμενείας τῶν κραταιῶν τῆς γῆς.

Ἀπέθανε δὲ ὁ Κανάρης κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς νέας ταύτης ἐλληνικῆς ἐποχῆς, ἀπέθανε φέρον καὶ ἐν τῷ τάφῳ, ἦν εἶχε ἀκμαίαν πεποίθησιν εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος, πεποίθησιν, ἣν ἐν τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ ψυχῇ ἐνίσχυσε ἡ δμόψυχος προθυμία, μεθ' ἧς σύμπαν τὸ ἔθνος ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, ἑτοιμον ὄν νὰ προσφέρῃ ἀπειδωρὶ καὶ ζῶν καὶ περιουσίαν ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐθνικῶν πόθων. Κατενόει βεβαίως, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὁ Κανάρης, ὁ μέχρις ἐσχάτων διατηρήσας ἀκεραίαν τὴν ὀρθοπροσύνην, οὐχ ἥτιον ἢ ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς καρδίας, κατενόει τὸ δυσχερές τῶν περιστοιχοῦντων ἡμᾶς κινδύνων, συνήσθαι το μὲγα βάρος τῆς εὐθύνης, εἰς ἣν ὑπεβλήθησαν οἱ διέποντες τὸ ἑλληνικὰ πρᾶγματα· ἀλλ' ὑπεράνω τῶν σκέψεων τούτων, ὑπεράνω παντὸς φοβεροῦ προσκόμματος, ἔθετο ἡ μεγάλη ἐκείνη ψυχὴ τὴν τιμὴν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀπεριόριστον εἰς τὰς ἐθνικάς ὑποχρεώσεις ἀφοσίωσιν, τὸ ὑπέρτατον καθήκον τοῦ νὰ ἐργασθῶμεν ἀποκλειστικῶς καὶ ἀνεκδότως πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποστολῆς.

ὑπὸ τοιούτων ἱερῶν αἰσθημάτων ἐμπνεόμενοι καὶ ἡμεῖς συνήλθομεν ἐν τῇ πενθίμῳ ταύτῃ τελετῇ· δὲν ἤλθομεν ἐνταῦθα ὅπως δοξάσωμεν τὸν ἄνδρα, οὕτινος ἡ ἀκηλίδωτος δόξα διήλθε ἅπασαν τὴν ὀφῆλιον, καὶ ἐκλείπει τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα· δὲν ἤλθομεν νὰ ἀποδώσωμεν ἐπιδεικτικὰς τιμὰς εἰς τὸν πάσης τιμῇ ἀνώτερον· συνήλθομεν ἐνταῦθα ὅπως, συμπενθοῦντες ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ τοῦ μεγάλου ἀγωνιστοῦ, προσενέγκωμεν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν εὐκρινῆ ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ᾧ πᾶσα ἑλληνικὴ καρδία καταφλέγεται· συνήλθομεν ὅπως κηρύξωμεν πρὸς πάντας, φίλους τε καὶ ἐχθρούς, ὅτι βαθέως συναισθανόμεθα εἰς ἐπιβάλλει ἡμῖν καθήκοντα ἡ κρίσιμος τοῦ Ἑλληνισμοῦ θέσις, εἰς ὅας θυσίας ἐσμὲν πρόθυμοι νὰ ὑποβληθῶμεν, ὅπως μὴ φανῶμεν ἀνάξιοι κληρονόμοι ἐκείνων, οἵτινες ἀναστήσαντες ἐκ τοῦ τάφου τὴν Ἑλλάδα, ἐδώρησαν ἡμῖν ζωὴν ἐλευθέραν καὶ εὐρηχέτησαν τὴν ἀνθρωπότητα.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΑΔ 55 Φ 1 0064

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ